

STRESZCZENIE

Niniejsza praca doktorska stanowi studium szeroko pojętej komunikacji międzykulturowej w kontekście politycznej poprawności i glottodydaktyki polonistycznej. Celem rozważań i przeprowadzonego badania ankietowego jest poznanie stanu świadomości społecznej na temat zjawiska PC (*political correctness*) w języku i kulturze polskiej. Przyjęte w opisie perspektywy społeczna i edukacyjna (tu: glottodydaktyczna), jak również ponadkulturowy zasięg politycznej poprawności umożliwiły jej analizę oraz odpowiedź na pytanie o zasadność wprowadzania treści politycznopoprawnościowych do kształcenia polonistycznego.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów (teoretycznych i analitycznych), wstępu i zakończenia, bibliografii (w tym: netografii), wykazu tabel i wykresów oraz aneksu (w postaci ankiety). Zastosowano w niej podejście pozasystemowe z uwagi na różnorodność zagadnień (socjolingwistycznych, pragmalingwistycznych i kognitywistycznych) stanowiących punkt odniesienia w opisie politycznej poprawności – przyczyniło się to do stworzenia jej bardziej precyzyjnego (bo wielowymiarowego) językowego obrazu.

Rozdziały wprowadzające poświęcone są podbudowie teoretycznej zjawiska PC i glottodydaktyki polonistycznej. W pierwszym przybliżono różne sposoby definiowania pojęcia *politycznej poprawności*, proces jego kształtowania się na tle przemian historyczno-ideologicznych i znaczenie we współczesnym świecie. Drugi przedstawia opis problematyki glottodydaktycznej w kontekście nauki o komunikacji, gdzie na tle historycznego rysu glottodydaktyki polonistycznej ukazany został obecny stan badań, zwłaszcza poszerzanie jej przestrzeni badawczych o nowe obszary, wśród których za najbardziej istotną dla rozważań uznano koncepcję dydaktyki wielojęzyczności. Jako cel do osiągnięcia w ramach edukacji międzykulturowej, wzbogaca i u efektywnia proces kształcenia polonistycznego, czym wpływa na wykształcenie u użytkownika języka międzykulturowej kompetencji komunikacyjnej.

Kolejna część ma charakter analityczny, wskazano w niej na zależności między wybranymi elementami kultury a ich praktyczną realizacją w języku. W trzecim rozdziale podejmuje się refleksję nad trzema zjawiskami, ich podobieństwami i różnicami oraz charakterem wzajemnych relacji – mowa o tabu, grzeczności językowej i politycznej poprawności. Uwzględniony został także udział nowych mediów w popularyzowaniu wiedzy na temat zjawiska PC, co sprawia, że jest ono wciąż jednym z chętniej przywoływanych punktów

odniesienia w dyskusjach publicznych. Rozdział czwarty stanowi przegląd językowych wyznaczników politycznej poprawności – od podbudowy teoretycznej, przez odwołanie się do zagadnienia polityki językowej, aż po przykłady języka politycznie poprawnego (w tym jego tekstowe realizacje).

Ostatni rozdział przedstawia wyniki badań własnych, do uzyskania których wykorzystano ankietę i wywiady z respondentami. W pierwszej części nakreślono współczesny wymiar tytułowego zjawiska oraz zachowań (również językowych) uznawanych za poprawne bądź niepoprawne politycznie – istotne okazały się tu odwołania do eufemizacji, kontekstowego rozumienia znaczeń czy kategorii wyrazistości przekazu językowego. Druga część jest poświęcona analizie udzielonych odpowiedzi na pytania ankietowe, które dotyczyły świadomości społecznej na temat zjawiska PC i podejmowanych w jego zakresie działań oraz zasadności ich praktykowania w procesie glottodydaktycznym (tu: kształceniu polonistycznym).

Podejście pozasystemowe wykorzystane w opisie politycznej poprawności umożliwiło stworzenie jej całościowego oglądu w perspektywie społeczno-kulturowo-edukacyjnej. Jawi się ona dziś jako zjawisko budzące skrajne emocje: z jednej strony wskazuje się na potrzebę jego obecności w społeczeństwach wielokulturowych, dzięki czemu zachowane są tolerancja, szacunek, równość, otwartość czy grzeczność wobec drugiego człowieka; z drugiej wyrażana jest obawa o zachowanie szczerości i odpowiedniej wyrazistości przekazywanych komunikatów, hierarchizowanie grup społecznych, a także niczym nieograniczony rozwój intelektualny w procesie kształcenia językowego. Obserwując świat Zachodu i występujące w nim relacje międzyludzkie, należy przyznać, że pomimo zauważalnych kontrowersji wokół zasad i treści politycznopoprawnościowych zjawisko PC niezmiennie ma rzeczywisty wpływ na budowanie tzw. interkulturowych mostów porozumienia.